

**REFORMA E FINANCAVE
PUBLIKE DHE
SEKRETI TATIMOR:
PËRMES PRIZMIT
TË BORXHIT
TË KOMUNAVE**

Titulli i publikimit:

**Reforma e financave publike dhe sekreti tatimor:
përmes prizmit të borxhit të komunave**

Botues:

Institut Alternativa

Bulevardi Xhorxh Uashington 57, I/20,
81000 Podgoricë, Mali i Zi

Tel/fax: **+ 382 (0) 20 268 686**

E-mail: **info@institut-alternativa.org**

Për botuesin:

Stevo Muk

Redaktore:

Milena Milosheviq

Autore:

Ivana Bogojeviq

Expert consultant:

Marko Soshiq

Paging and design:

Ana Jovoviq

Podgoricë, qershor 2018.

Kjo analizë u krijua në kuadër të projektit "Money Watch - Shoqëria Civile, kujdestare e buxhetit" të cilin e realizon Instituti Alternativa së bashku me OJQ Horizonti i Ri dhe Institutin për Financa Publike nga Zagrebi, me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e analizës paraqet ekskluzivisht përgjegjësinë e autorit dhe në asnjë mënyrë nuk pasqyron qëndrimet e Bashkimit Evropian.

PËRMBLEDHJE

Subjekt i kësaj analize është riprogramimi i borxhit tatimor të 16 komunave në Mal të Zi, në kuadër të rritjes së efikasitetit të mbledhjes së borxhit tatimor dhe raportimin financiar transparent, si një nga objektivat kryesore të Programit të reformës së menaxhimit të financave publike për periudhën 2016-2020. Komunitetët kanë borxh 40 për qind të borxhit të përgjithshëm tatimor, riprogramimin e të cilit e kontraktuan me Ministrin e Financave të gjithë personat fizikë dhe juridikë e që përmes prizmit të borxhit të komunës pasqyrojnë aspekte të rëndësishme të reformës së përgjithshme të financave publike në Mal të Zi.

Niveli i lartë i borxhit të qeverisjeve lokale ka shkaktuar nënshkrimin e kontratave në mes të qeverisjeve lokale dhe Ministrisë së Financave në vitin 2015, me të cilat janë përcaktuar mënyrat e shlyerjes së borxhit prej 90 milionë euro, për tatimet dhe kontributet për pagat e të punësuarve në qeverisjet lokale. Edhe pse me këto kontrata, qeverisjet lokale u obliguan për të reduktuar numrin e të punësuarve në organet, institucionet, agjencitë dhe ndërmarrjet themelues i të cilëve janë shtatë qeverisja lokale, ata nuk e kanë respektuar këtë detyrim. Komuna Rozhajë paraqet një shembull drastik të mosrespektimit të detyrimeve të kontraktura, duke pasur parasysh se në periudhën trevjeçare ka punësuar 189 persona dhe në këtë mënyrë ka dyfishuar numrin e të punësuarve. Nëntë komuna reduktuan numrin e të punësuarve.

Komunitetët: Berane, Plevle, Ulqin dhe Cetinë gjithashtu veçohen si qeverisje vendore të cilat vonohen në shlyerjen e detyrimeve tatimore. Edhe pse këtyre komunave iu është zgjatur afati për pagesën e detyrimeve deri më 1 prill 2018, Cetina nuk ka përcaktuar dinamikën e zvogëlimit të numrit të të punësuarve; Komuna e Berane vonon në përmbushjen e detyrimeve aktuale, ndërsa Komuna e Plevles nuk është në posedim të informacionit që mund të tregojë respektimin e afateve dhe përmbushjes së detyrimeve.

Drejtoria Tatimore pretendon se ajo ka arritur të mbledhë 95,15% të detyrimeve të riprogramuar të qeverisjeve lokale. Megjithatë, nuk jep detaje për shlyerjen e detyrimeve në mënyrë individuale sipas komunave, me arsyetimin se ky është një sekret tatimor. Kjo bazë për kufizimin e qasjes në informata mundësohet nga ndryshimet në Ligjin për Qasjen e Lirë në Informata, nga maji 2017. Ky ndryshim ka rrezikuar drejtpërdrejt transparencën e financave publike e më këtë edhe përmbushjen e objektivave të Programit të Reformës së Menaxhimit të Financave Publike.

Në mënyra që Qeveria të sigurojë realizimin më të mirë të buxhetit dhe raportim transparent financiar, është e rëndësishme për të vendosur kontroll efektiv mbi përmbushjen e detyrimeve të kontraktura të vetëqeverisjeve lokale dhe në mënyrë proaktive të informojë publikun për përmbushjen e detyrimeve të kontraktura.

HYRJE

Kontratat e nënshkruara nga Ministria e Financave me 16 komuna në vitin 2015, përfaqësojnë një precedent unik në marrëdhëniet ndërmjet administratës shtetërore dhe të qeverisjes vendore. Nënshkrimi i tyre ishte i paraprirë nga menaxhimi i dobët i financave publike dhe i burimeve njerëzore, që rezultoi me tatime dhe kontribute të papaguara për pagat e punonjësve në organet e qeverisjes vendore, si dhe në institucionet dhe ndërmarrjet e

themeluara nga vetëqeverisja lokale. Prandaj, gjendja aktuale e borxhit të gati dy të tretave të komunave në Mal të Zi është një fushë ku ndërthuren probleme në segmentet kryesore të qeverisjes së mirë në Mal të Zi.

Programi i Reformës së Menaxhimit të Financave Publike për periudhën 2016-2020 (në tekstin e mëtejshëm: Programi), si objektiva specifike thekson forcimin e mbledhjes së borxheve tatimore, si dhe forcimin e kapaciteteve administrative të Drejtorisë Tatimore, si institucionin kyç kompetent në këtë

fushë. Sipas Raportit Vjetor mbi Zbatimin e Planit të Veprimit për Realizimin e Programit për periudhën janar - dhjetor 2017, deri më 20 dhjetor 2017, bazuar në pagesën e detyrimeve nëpërmjet riprogramimit të borxhit tatimor, janë arkëtuar mbi 20 milion euro, pra më shumë se 70% e detyrimeve sipas riprogramimit të personave juridikë dhe fizikë.¹ Megjithatë, Raporti nuk ofron informacione të mëtejshme se prej cilëve tatimpaguesë, në nivel qendror apo lokal, ishte paguar borxhi tatimor. Pas dy viteve të zbatimit të Programit, në qershor 2018 Ministria e Financave hartoi pasaportat e treguesve, përmes të të cilëve do të monitorojë nivelin e realizimit të masave të parashikuara nga Programi për të përmbushur aktivitetet e reformës. Megjithatë, nuk ka tregues që do të shpjegojnë në detaje metodologjinë e llogaritjes së detyrimeve bazuar në riprogramimin e borxhit tatimor.²

Në një pjesë të papërfillshme, Programi i referohet vetëqeverisjeve lokale. Siç shpjegohet në dokument, Programi orientohet kryesisht në nivel qendror - ministritë dhe njësitë tjera shpenzuese të buxhetit të shtetit, të cilat përbëjnë rreth 90% të financave publike. "Bazuar në rezultatet e arritura në nivel qendror, do të merret një vendim për përfshirjen e qeverisjeve lokale në periudhën e ardhshme," thuhet në Program. Megjithatë, qeverisjet lokale mbeten jashtë përfshirjes nga reforma e financave publike, edhe pse gjetjet e Misioneve Përfundimtare të Fondit Monetar Ndërkombëtar tregojnë për nevojën e një mbikëqyrjeje më të fortë qendrore mbi financat e komunave.³

1 / Raporti Vjetor mbi Zbatimin e Planit të Veprimit për Realizimin e Programit të Menaxhimit të Financave Publike 2016-2020, për periudhën janar-dhjetor 2017, në dispozicion në: <https://goo.gl/j3JkGx>, qasur më 4 qershor 2018.

2 / Ministria e Financave, Pasaportat e treguesve për Programin e Menaxhimit të Financave Publike 2016-2020 (DRAFT), qershor 2018.

3 / Mali i Zi: Deklarata përfundimtare e Misionit për konsultime për vitin 2018 në lidhje me Nenin IV, Fondi Monetar Ndërkombëtar, në dispozicion në: <https://goo.gl/LfCWfG>, qasur më 4 qershor 2018.

Duke pasur parasysh rolin e Ministrisë së Financave dhe Drejtorisë Tatimore në mbikëqyrjen e zbatimit të detyrimeve të kontraktura, analiza i referohet drejtpërdrejtë objektivave specifike të Programit të Reformës së Menaxhimit të Financave Publike - **ekzekutimit më të mirë të buxhetit dhe raportimit transparent financiar**. Borxhi tatimor i Komunave përbën 40% të totalit të borxhit të riprogramuar tatimor nga Ministria e Financave. Prandaj, nëpërmjet temës që kemi zgjedhur, po shqyrtohen edhe aspekte të rëndësishme të reformës së përgjithshme të financave publike në Malin e Zi.

Deri tek të dhënat në këtë analizë kemi ardhur përmes: kërkesave për qasje të lirë në informacion dërguar Ministrisë së Financave, Drejtorisë Tatimore, Ministrisë së Administratës Publike dhe vetëqeverisjeve lokale; përmes intervistave me përfaqësuesit e Komunës Kollashin, Cetinë, Drejtorisë Tatimore, si dhe përmes analizës të kornizës legislative dhe institucionale që rregullon këtë fushë, si dhe dokumenteve strategjike.⁴ Vështirësitë metodologjike me të cilat ballafaqohemi gjatë hulumtimit kanë të bëjnë me refuzimin e qasjes në informata të caktuara dhe deklarimin e tyre si sekret tatimore. Gjithashtu, të dhënat për numrin e të punësuarve në qeverisjet lokale nuk mund të kontrollohen. Komunitatet kanë dorëzuar të dhëna për numrin e të punësuarve në Ministrinë e Administratës Publike duke plotësuar pyetësonin për nevojat e hartimit të Planit të Optimizimit të Sektorit Publik, por ende nuk ka të dhëna të regjistruara të punonjësve individualisht nëpër vetëqeverisjet lokale.⁵ Nga ana tjetër, për të njëjtat kërkesa për qasje të lirë në informata, të cilat iu drejtuan vetëqeverisjeve lokale, morën përgjigje të ndryshme, të cilat nuk mund të krahasohen, ndërsa nga disa qeverisje lokale nuk morën përgjigje, prandaj u ankuam në Agjencinë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe Qasjen e Lirë në Informacion.⁶ Duke pasur parasysh që Institucioni Shtetëror i Auditimit në auditimet e tij të mëparshme ka theksuar pasigurinë e raportimit të qeverisjeve lokale, pamundësia që disa të dhëna të vetëqeverisjeve lokale të kalojnë me burime të tjera, mund të ketë një ndikim negativ në besueshmërinë e tyre.⁷

4 / Programi për reformën e menaxhimit të financave publike 2016-2020, në dispozicion në: <https://goo.gl/85mC8u>, qasur më 4 qershor 2018; dhe Strategjia e Reformës së Administratës Publike 2016-2020, në dispozicion në: <https://goo.gl/EhihmR>, qasur më 4 qershor 2018.

5 / Plani i Optimizimit të Sektorit Publik 2018-2020, i shqyrtuar më 11 qershor 2018, në takimin e katërt të Ekipit Ndërdisciplinor për Zhvillimin e Metodologjisë dhe Planin për Optimizimin e Numrit të të Punësuarve në Sektorin Publik; <http://www.mju.gov.me/vijesti/185890/Razmatran-Nacrt-plana-optimizacije-broja-zaposlenih-u-javnom-sektoru.html>, qasur më 5 qershor 2018.

6 / Nga gjithsej 16 komuna, kërkesës iu përgjigjën 15 prej tyre - Berane, Plavë, Shavnik, Andrijević, Danilovgrad, Cetinë, Mojkovac, Nikšiq, Kollashin, Zhablak, Rozhajë, Plevle, Bijelo Pole, Ulqin dhe Tivarë. Komuna e Budvës është e vetmja që nuk i është përgjigjur kërkesës sonë për 17 muaj edhe pasi Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe Qasja e Lirë në Informata ka miratuar ankesën e IA-së për "heshtjen e administratës" të Komunës, më 7 qershor 2017. Ne kemi parashtruar ankesë për "heshtjen e administratës" të Komunës së Ulqinit, për mos dhënien e vendimit në kërkesën që kemi dërguar më 15. 5. 2018.

7 / DRI, Raporti i Auditimit të Buxhetit Përfundimtar të Komunës së Cetinës për vitin 2013 dhe Raporti mbi Buxhetin Përfundimtar të Komunës së Budvës për vitin 2014, kur të dy komunitetet morën vlerësim negativ, në dispozicion në: <https://goo.gl/vD7VvM> dhe <https://goo.gl/6LMXQm>, qasur më 5 qershor 2018.

Analiza përbëhet nga **dy pjesë kryesore**. Pjesa e parë jep një pasqyrë të detyrimeve bazë të përcaktuara nga kontratat për riprogramimin e borxhit tatimor, si dhe një rishikim të përmbushjes së detyrimeve. Pjesa e dytë përqendrohet në efektet e kufizimeve të reja të parashikuara nga Ligji për Qasjen e Lirë në Informata, në arritjen e objektivave të Programit të Reformës së Menaxhimit të Financave Publike, të cilat reflektohen në disponueshmërinë e pamjaftueshme të informacionit mbi riprogramimin e borxhit tatimor të 16 komunave. Së fundi, ne ofrojmë rekomandime për raportim financiar më transparent dhe përmbushjen e qëllimeve të reformës.

KONTRATAT PËRCAKTOJNË DETYRIME FINANCIARE DHE JOFINANCIARE

Kontratat e riprogramimit të borxhit tatimor, të nënshkruara nga qeveritë lokale me Ministrinë e Financave në vitin 2015, përmbajnë detyrime që lidhen me menaxhimin më

të mirë të financave publike, por gjithashtu me menaxhimin më të mirë të burimeve njerëzore në nivel lokal. Ato përcaktojnë shlyerjen e borxheve për tatimet dhe kontributet e papaguara për pagat e punonjësve, si dhe detyrimin për të përcaktuar dinamikën e reduktimit të numrit të punonjësve në organet, institucionet, shërbimet, ndërmarrjet që themelon komuna. Kështu, kontratat nuk kanë vetëm pasqyra financiare, ato parashikojnë gjithashtu detyrime strategjike, të cilat lidhen me reduktimin e numrit të punonjësve.

Borxhi total i riprogramuar i qeverive vendore, të përcaktuara nga Qeveria në fund të vitit 2014, është 89.07 milionë euro.⁸ Borxhin më të madh duhet të shlyej Komuna e Nikshiqit në vlerë prej 17,705,863.65 euro për një periudhë prej 20 vjetësh, ndërsa komuna e Andrijevicës ka borxhin më të vogël në shumën prej 367,686.78 euro për të njëjtën periudhë kohore. Kontratat rregullojnë strukturën e borxhit tatimor, si dhe shumën vjetore të shlyerjes të tij.⁹

Nga shqyrtimi i dhënë në shtojcën 1, është e qartë se detyrimet financiare, ose mbledhja e shumës së borxhit tatimor të riprogramuar, përfaqësojnë vetëm një pjesë të detyrimeve që kanë komunat. Për të monitoruar në mënyrë efektive zbatimin e kontratave, për këtë arsye,

8 / Informacion mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për shlyerjen e borxhit tatimor të komunave dhe kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella Shteti dhe komuna në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore: Dymbëdhjetë komuna, të cilat janë përfitues të burimeve të Fondit Egalizues, do të paguajnë 74.45 milionë euro për periudhën 20 vjeçare, ndërsa 14.62 milionë e mbetur do të paguhet nga komunat Tivar dhe Budva, për një periudhë prej pesë vjetësh, në dispozicion në http://www.gov.me/sjednice_vlade/167, qasar më 6 qershor 2018.

9 / Kontratat përcaktojnë analitikën e borxhit tatimor në qeverisjet lokale, prandaj është e mundur të shihet se cilat organe, shërbime, institucione dhe ndërmarrje të një komune duhet të shlyejnë borxhin tatimor dhe me çfarë dinamike.

informacioni i përgjithshëm mbi shumën e mbledhur nuk është i mjaftueshëm. Seksionet e mëposhtme tregojnë për dështime të mëdha jo vetëm në raportimin mbi zbatimin e kontratave, por edhe në mbikëqyrjen e zbatimit të tyre, pikërisht në pjesën që ka të bëjë me detyrimet që nuk kanë një pasqyrë të qartë financiare - racionalizimin e punonjësve. Se kjo çështje është e rëndësishme për qëndrueshmërinë financiare të qeverisjeve lokale, është konfirmuar nga fakti se 47 milionë euro shpenzohen për pagat e punonjësve në nivel lokal në v. 2018.¹⁰

KOMUNAT PO PAGUAJNË, POR NUK DIMË SI

Për herë të parë dhe të fundit në korrik të v. 2016, Qeveria informoi publikun se si komunat përmbushin detyrimet e tyre sipas procesit të riprogramimit, kur Ministria e Financave hartoi informacion të veçantë. Sipas këtij informacioni, i cili u përgatit gjatë

të ashtuquajturës Qeveria e Besimit Elektoral, kur përfaqësuesi i opozitës ishte në krye të ministrisë, shumica e komunave nuk respektuan obligimet e kontraktura. Ndër të tjera, për punësimin e gjithsej 155 punonjësve bazuar në shpalljen publike në komuna, aprovimi i Ministrisë së Financave nuk është kërkuar, megjithëse kjo është një nga obligimet e kontraktura.¹¹ Edhe pse Ministria e Financave është e obliguar me anë të marrëdhënieve të kontraktura të monitorojë se si po kryhet përmbushja e obligimeve të vetëqeverisjeve lokale dhe të ndërmarrë sanksione për shkeljet e tyre, nuk dihet se masa të tilla janë ndërmarrë ndaj qeverive

lokale për të cilat është përcaktuar se nuk i kanë plotësuar detyrimet e tyre.

Sipas të dhënave të Drejtorisë Tatimore, borxhi i riprogramuar i qeverisjeve lokale përbën 40.64% të totalit të borxhit të riprogramuar në nivel qendror.¹² **Megjithatë, Drejtoria Tatimore trajton si sekret tatimor informatën se si komunat shlyejnë individualisht borxhet tatimore.** Sipas përgjigjes ndaj kërkesës për qasje të lirë në informata të Drejtorisë Tatimore, nga marsi i vitit 2018, komunat **nuk kanë obligime të papaguara në kuadër të riprogramimit nga v. 2015**, ndërsa përqindja e përgjithshme e detyrimeve të mbledhura është 95%.¹³ Jo më pak se një muaj më parë, në shkurt të vitit 2018, Drejtoria Tatimore njoftoi se komunat e Plevlës,

10 Stevo Muk, Aleksandra Vavić, "Rrethi vicioz i racionalizimit", Instituti Alternativa, maj 2018, në dispozicion në: <http://media.institut-alternativa.org/2018/06/Racionalization.pdf>, i qasur më 25 qershor 2018.

11 Informacion mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për shlyerjen e borxhit tatimor të komunave dhe kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella të shtetit dhe Komunave në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore, miratuar në seancën e 167 të Qeverisë së Malit të Zi më 28 korrik 2016; në dispozicion në: http://www.gov.me/sjednica_vlade/167, qasur më 6 qershor 2018.

12 Në vendimin e Drejtorisë Tatimore, sipas kërkesës për qasje të lirë në informacion nga Instituti Alternativa, thuhet se borxhi total i riprogramuar në nivel qendror është 248.763.351,87 euro, vendimi nr. 03 / 1-4291 / 2-18, të datës 22 mars 2018

13 Vendimi i Drejtorisë Tatimore, nr. 03 / 1-4291 / 2-18, të datës 22 mars 2018

Ulqinit, Beranës dhe Cetinës nuk i shlyejnë rregullisht detyrimet e riprogramuara.¹⁴ Për këtë arsye u mbajt një takim me përfaqësuesit e këtyre vetëqeverisjeve lokale, për të gjetur një zgjidhje për shlyerjen e borxhit tatimor. Komunitat nuk përcaktuan dinamikën e zvogëlimit të numrit të të punësuarve, as të shlyerjes së detyrimeve tatimore deri në fund të vitit 2017, për të cilën Drejtoria Tatimore i ngarkoi ata me afatin deri me 1 prill 2018.

Megjithatë, në maj të vitit 2018, në bazë të përgjigjes ndaj kërkesave për qasje të lirë në informacion, u duk se ndërhyrja e Drejtorisë Tatimore nuk "dha fryt". Komuna e Cetinës ende nuk ka përcaktuar dinamikën e racionalizimit të numrit të të punësuarve, megjithëse ka përcaktuar dinamikën e shlyerjes së borxhit tatimor. Komuna e Plevlës refuzoi kërkesën për «mungesë kompetencash» dhe theksoi se «asgjë nuk i është urdhëruar» dhe se «nuk posedon informacionin e kërkuar», dhe nuk është në dijeni se kush e posedon atë, gjë që nënkupton se nuk ka përmbushur detyrimet e veta ndaj Drejtorisë Tatimore.¹⁵

Drejtorja Tatimore pretendon se deri në vitin 2017 janë mbledhur 95% të detyrimeve sipas kontratave për riprogramimin e borxhit tatimor me 16 komuna. Përveç shifrave kumulative, megjithatë, nuk ka informata të publikuara në mënyrë proaktive rreth asaj se si secila komunë individualisht shlyen detyrimet monetare dhe kryen racionalizimin e punonjësve. Instituti Alternativa ka ardhur në përfundim se tri komuna, edhe pas ndërhyrjes së Drejtorisë Tatimore, nuk arritën të shlyejnë obligime të rëndësishme kontraktuale.

Në përgjigjen e Komunes Berane, tregohet se një muaj është vonuar me pagesën e detyrimeve rrjedhëse. SHPK Agjencia për Ndërtim dhe Zhvillim të Beranës ka 197,122.92 euro të detyrimeve rrjedhëse të papaguara për 2017 dhe 2018. Organizata turistike Berane nuk ka paguar këstet e riprogramimit për dy muajt e fundit të 2017 dhe janarit 2018, në shumën totale prej 8.5 mijë euro; Radio Berane SHPK nuk ka paguar detyrimet e saj për kontribute gjatë vitit 2017¹⁶ në shumën prej 28,638.00 Euro; «Qendra Ditor për Fëmijë dhe të Rinj me Aftësi të Kufizuara» vonon një muaj në shlyerjen e borxhit, ndërsa detyrimet rrjedhëse janë paguar deri në shtator 2017; Qendra Rajonale e Biznesit është e detyruar të paguajë 13,033.07 euro të detyrimeve rrjedhëse.¹⁷ Komuna e Ulqinit nuk ka nxjerrë një vendim brenda afatit ligjor, prandaj është parashtruar ankesa tek Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe Qasjen e Lirë në Informata.¹⁸

14 / Pas një takimi me përfaqësuesit e komunave të Plevlës, Ulqinit, Beranës dhe Cetinës, Drejtoria Tatimore lëshoi një deklaratë, e disponueshme në linkun e mëposhtme: <https://goo.gl/aJP8cS>, qasur më 4 qershor 2018.

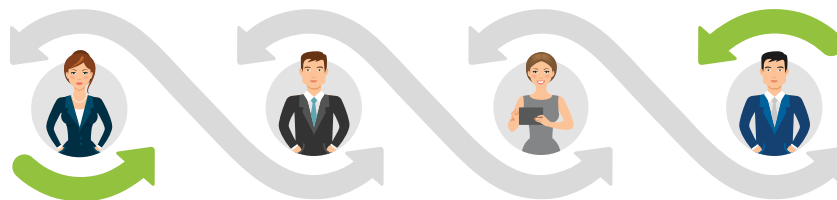
15 / Vendimi i Komunes së Plevlës numër: 032-517 / 2018-2, 18 maj 2018.

16 / Mars, Prill, Maj, Qershor, Korrik, Gusht

17 / Vendimi i Komunes së Beranës, numri: 06-401-367 / 2, nga data 31 maj 2018.

18 / Instituti Alternativa paraqiti ankesë në Agjencinë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe Qasjen e Lirë në Informata, për shkak të "heshtjes së administratës" të Komunes së Ulqinit më 12 qershor 2018.

QËNDRUESHMËRIA AFATGJATË RREZIKOHET NGA PUNËSIMET E REJA

Në periudhën nga viti 2014 deri në vitin 2017, shtatë nga 16 komuna kanë rritur numrin e të punësuarve. Kjo ndodhi gjithashtu për shkak të pasaktësisë së detyrimeve kontraktuale. Kontratat nuk përmbanin vlera të synuara për zvogëlimin e numrit të të punësuarve, por vetëm detyrimin për të përcaktuar dinamikën e reduktimit. Paradoksisht, Komuna Rozhajë në ndërkohë ka dyfishuar numrin e të punësuarve, megjithëse, sipas Informacionit të Qeverisë nga viti 2016, është miratuar një plan për racionalizimin e numrit të punonjësve.

Kontratat parashohin detyrimin për të përcaktuar dinamikën e zvogëlimit të numrit të punonjësve në nivel lokal në përputhje me Planin e mëparshëm të organizimit të brendshme të sektorit publik (2013-2018).¹⁹ Përveç kësaj, miratimi i planeve të veçanta të racionalizimit shprehet qartë si një detyrim kontraktual për katër qeverisjet lokale që kanë riprogramuar borxhin (Andrijevicë, Budva, Zhablaku dhe Rozhaja). Megjithatë, pothuajse gjysma e komunave të përfshira në riprogramim kanë rritur numrin e të punësuarve, në vend që ta reduktojnë atë. Këto janë: Plevla, Berane, Rozhaja, Mojkovci, Shavniku, Andrijevicë dhe Plava, ku numri i

punonjësve është rritur për 300.²⁰ Komuna e Rozhajës është një shembull drastik sepse ka punësuar 189 persona në një periudhë trevjeçare, duke dyfishuar numrin e të punësuarve.²¹ Nga ana tjetër, nëntë komuna të cilat ishin të përfshira në riprogramim, reduktuan numrin e të punësuarve me 546: Kollashin, Zhablak, Nikshiq, Cetinë, Budva, Tivarë, Ulqin, Danillovgrad dhe Bijello Pole.²²

Shmangia e zvogëlimit të numrit të të punësuarve në të gjitha komunat që kanë nënshkruar kontratat, është ndër të tjera, një defekt në vetë kontratat, pasi që nuk përcaktojnë vlerat e synuara të reduktimeve të punonjësve, por janë të obliguara vetëm për “përcaktimin e

19 / Strategjia e Reformës së Administratës Publike 2011-2016; Strategjia e Reformës së Administratës Publike 2016-2020; Plani për Riorganizimin e Brendshëm të Sektorit Publik 2013-2017, në dispozicion në: <https://goo.gl/HnUoyh> (qasja në dokumentet e realizuar më 3 qershor 2018)

20 / Mojkovci ka rritur numrin e punonjësve për 4, Shavniku për 4, Andrijevicë për 7 dhe Plava për 3 persona.

21 / Sipas të dhënave të Ministrisë së Administratës Publike, në vitin 2014 janë 235 dhe 2017 424 punonjës.

22 / Rënie të lehtë në numrin e të punësuarve ka ndodhur në komunat Plluzhine (për 6), Danillovgrad (për 5), Bijello Pole (për 3).

dinamikës së zvogëlimit të punonjësve” respektivisht “hartimit të planit të racionalizimit”. Paradoksalisht, sipas Informacionit të Qeverisë nga korriku 2016²³, **komuna e Rozhajës ka miratuar planin e racionalizimit**,²⁴ e më së shumti e ka rritur numrin e të punësuarve. Obligimet e pasakta të kontraktura dobësohen gjithashtu nga ndërvlerësia me kornizën e gjerë strategjike për optimizimin e numrit të punonjësve të sektorit publik, i cili nuk ka dhënë rezultate deri më tani. Përkundrazi, që nga viti 2013, sektori publik është në një “rreth vicioz të racionalizimit” dhe numri i përgjithshëm i të punësuarve po rritet në kundërshtim me qëllimet e deklaruara të reduktimit.²⁵

Komunat janë të detyruara të dorëzojnë raporte gjysmëvjetore mbi dinamikën e reduktimit të numrit të të punësuarve në Ministrinë e Financave dhe Ministrinë e Punëve të Brendshme, përgjegjësitë e të cilëve në këtë fushë janë marrë nga Ministria e Administratës Publike në vitin 2016. Megjithatë, këto raporte nuk iu dorëzuan Ministrisë së Financave.²⁶ Komunat nga të cilat Instituti Alternativa u përpoq të grumbullonte raporte në mënyrë individuale për përmbushjen e këtij detyrimi kontraktual, dorëzuan dokumente të ndryshme: informata të shkurtra për aktivitetet e ndërmarra për zvogëlimin e numrit të punonjësve të dërguar në Ministrinë e Financave²⁷, një kopje të thirrjes publike për ndërprerje konsensuale të punësimit²⁸, planin e sanimit për tejkalimin e vështirësive²⁹ dhe planin e riorganizimit të brendshëm të sektorit publik³⁰, kartelat analitike me pagesa të fondeve për riprogramimin e borxheve të institucioneve publike dhe ndërmarrjeve³¹, plan veprimin për zgjidhjen e zvogëlimit të numrit të punonjësve³², përgjigjet në pyetjet që Ministria e Financave ka dërguar për të hartuar «Informatën mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për riprogramimin e borxhit tatimore»³³, kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella

23 / Informacion mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për shlyerjen e borxhit tatimor të komunave dhe kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella të shtetit dhe komunave në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore, miratuar në seancën e 167 të Qeverisë së Malit të Zi më 28 korrik 2016; në dispozicion në: http://www.gov.me/sjednice_vlade/167, qasur më 6 qershor 2018.

24 / Informacion mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për shlyerjen e borxhit tatimor të komunave dhe kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella të shtetit dhe komunave në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore, miratuar në seancën e 167 të Qeverisë së Malit të Zi më 28 korrik 2016; në dispozicion në: http://www.gov.me/sjednice_vlade/167, qasur më 6 qershor 2018.

25 / Stevo Muk dhe Aleksandra Vaviq, “Rrethi vicioz i Racionalizimit”, Instituti Alternativa, Maj 2018, në dispozicion në: <http://institut-alternativa.org/zacarani-krug-racionalization/> (qasja: 19 qershor 2018)

26 / Përgjigja e Ministrisë së Financave sipas kërkesës së IA, qershor 2016, numri 011-173 / 2

27 / Komuna Andrijević, Danilovgrad, Plavë

28 / Komuna Tivar

29 / Komuna Kollashin e Berane

30 / Komuna Berane

31 / Komuna Mojkovacit

32 / Komuna Nikshiq

33 / Komuna Shavnik

në bazë të realizimit të planit të sanimit me borxhe kredie me garanci shtetërore³⁴, por edhe një plan për të racionalizuar numrin e të punësuarve.³⁵

Përmbushja e detyrimeve jofinanciare nga kontrata riprogramuese e borxhit tatimor, ka hasur në shumë probleme, të cilat në njërin anë janë reflektuar në dispozitat jo të sakta të kontratës dhe në anën tjetër, në mbikëqyrje joefektive nga Ministria e Financave dhe Drejtoria Tatimore, si organ në kuadër të kësaj ministrie. Parakushtet organizative për kontroll më efikas të financave publike lokale në periudhën e ardhshme u krijuan me krijimin e një Drejtorie të re në Ministrinë e Financave - Drejtoria për Vetëqeverisje Lokale dhe kompanitë shtetërore, 2018, por rezultatet e punës dhe efikasitetit të kësaj njësie ende priten.

BORXHI NËN BARRËN E SEKRETIT TATIMORE

Me përjashtim të Informacionit nga v.2016, Qeveria nuk e informoi publikun në mënyrë proaktive se si janë duke u kryer detyrimet e kontraktuara të vetëqeverisjeve lokale, që nga hyrja e tyre në fuqi në vitin 2015. Ky pretendim mbështetet nga disa fakte:

- Kontratat e nënshkruara nga qeveritë lokale me Ministrinë e Financave në vitin 2015 kurrë nuk janë publikuar në faqen zyrtare të Ministrisë apo Qeverisë. Këtyre kontratave jemi qasur përmes kërkesës për qasje të lirë në informata dhe i kemi bërë publike në portalin tonë *Qyteti im*.³⁶
- Informacioni i parë dhe i fundit nga Qeveria për mënyrën se si qeverisjet lokale përmbushin detyrimet e tyre sipas kontratave u publikua dy vjet më parë, në korrik 2016.³⁷
- Nuk është e mundur të gjesh se si qeverisjet vendore i zgjidhin detyrimet tatimore në mënyrë individuale, pasi që Ministria e Financave ose Drejtoria Tatimore i deklaroi këto të dhëna sekrete tatimore.

Informatat e mëhershme sugjerojnë se përmes prizmit të raportimit mbi mënyrën e zgjidhjes së borxhit tatimor të komunave, problemet e mëdha po tejkalohen, të cilat shkojnë në dëm të objektivat kryesore të Programit të Reformës së Menaxhimit të Financave Publike, veçanërisht në pjesën që lidhet me përmirësimin e kontrollit dhe transparencës në përdorimin e fondeve publike dhe në përgjithësi në raportimin transparent financiar.

34 / Komuna Bijello Pole

35 / Komuna Zhablak

36 / Kontratat janë në dispozicion në: <http://www.mojgrad.me/vijesti/452/Ugovor-o-poroski-reprogram-duga-opština>, qasur më 3 qershor 2018.

37 / Informacion mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara nga kontratat për shlyerjen e borxhit tatimor të komunave dhe kontratat për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella të shtetit dhe komunave në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore, miratuar në seancën e 167 të Qeverisë së Malit të Zi më 28 korrik 2016; http://www.gov.me/sjednice_vlade/167, qasur më 6 qershor 2018

Transparenca e shpenzimeve publike është më shumë e rrezikuar nga ndryshimet e fundit në Ligjin për Qasje të Lirë në Informata³⁸, nga maji 2017, të cilat mundësuan që informacioni me rëndësi publike të deklarohet si sekret pune ose tatimor, në përputhje me një ligj të veçantë.³⁹ Ligji kryesor i veçantë në lidhje me detyrimet tatimore, është Ligji për Administratën Tatimore.⁴⁰ Sipas kësaj rregulloreje, sekret tatimor është çdo informacion ose e dhënë, në lidhje me një tatimpagues që është në dispozicion të organit tatimor, përveç informacionit dhe të dhënave, ndër të tjera, për të cilat tatimpaguesi deklaron me shkrim se ato nuk konsiderohen sekrete tatimore, por gjithashtu edhe të dhënat lidhur me ekzistencën e borxhit tatimor, në qoftë se hipoteka ose fiducioni, si mjet sigurie, është regjistruar në **librat publike**.⁴¹ Nga fryma e dispozitës së ligjit të veçantë mbi sekretin tatimor, rrjedh se ajo lidhet kryesisht me sektorin privat, aq më tepër kur edhe Ligji për Shlyerjen e Kërkesave Tatimore në mënyrë eksplicite përjashton nga fushëveprimi i tij vetëqeverisjet lokale.⁴²

Është veçanërisht problematike që ndryshimet në Ligjin për Qasje të Lirë në Informata nga viti 2017 janë krijuar pa një debat publik për këtë seksion, kështu që mungoi arsyetimi për të futur sekretet tatimore si një bazë e mundshme për kufizimin e qasjes në informata. Përveç kësaj, Ligji nuk ka përshkruar në çfarë kohe është e mundur të kufizohet qasja në informata mbi këtë bazë, ndërsa për kufizime të tjera është paraparë afati. As Ministria e Financave, as Ministria e Administratës Publike, si institucionet kompetente kyçe, nuk kanë raportuar deri në çfarë mase sekreti tatimor ka ndikuar në zbatimin e reformave të menaxhimit të financave publike dhe administratës publike.⁴³

38 / Ligji për Qasje të Lirë në Informata ("Fleta Zyrtare e Malit të Zi" Nr. 044/12 e datës 09.08.2012, 030/17 e datës 9 maj 2017)

39 / Dispozitat e reja të ligjit gjithashtu privojnë publikun nga e drejta për të ditur: Informacionet nën çelës, Agjencia ruan shpinën, në: <http://institut-alternativa.org/new-today-the-legal-addressed-decoded-rights-javnosti-da-zna-podaci-pod-key-agency-watch-back/>

40 / Ligji për Administratën Tatimore ("Fleta Zyrtare e Republikës së Malit të Zi", Nr. 065/01 e datës 31 dhjetor 2001, 080/04 e datës 29 dhjetor 2004, 029/05 e datës 9 maj 2005, "Fleta Zyrtare e Malit të Zi", Nr. 073/10 të 10 dhjetorit 2010, 020/11 të datës 15 prill 2011, 028/12 të datës 5 qershor 2012, 008/15 të datës 27 shkurt 2015, 047/17 të datës 19 prill. 7. 2017)

41 / Neni 16 i Ligjit për Administratën Tatimore ("Fleta Zyrtare e Republikës së Malit të Zi", Nr. 065/01 e datës 31 dhjetor 2001, 080/04 e datës 29 dhjetor 2004, 029/05 e datës 9 maj 2005, "Fleta Zyrtare e Malit të Zi", Nr. 073/10 të 10 dhjetorit 2010, 020/11 të datës 15 prill 2011, 028/12 të datës 5 qershor 2012, 008/15 të datës 27 shkurt 2015, 047/17 të datës 19 prill. 7. 2017)

42 / „Tatimpaguesi, në kuptim të paragrafit 1 të këtij neni, nuk konsiderohet Komuna, Kryeqyteti dhe Metropoli", thuhet në paragrafin 2 të nenit 3 të Ligjit për Riprogramimin e Kërkesave Tatimore (" Fleta Zyrtare e Malit të Zi "Nr. 83/2016 e datës 31 dhjetor . 2016)

43 / Milena Milosheviq dhe Aleksandra Vaviq, "Le të flasim për efektet ... Ose boshllëqet në raportimin për reformën e administratës publike" Instituti Alternativa, Maj 2018, në dispozicion në: http://institut-alternativa.org/hajde_da_govorimo_o_ucincima/ (qasja: 18 qershor 2018)

Duke interpretuar rregulloret në mënyrën që komunat duhet të japin pëlqimin e tyre për publikimin e informacionit për respektimin e kontratës, Drejtoria Tatimore refuzon të ofrojë qasje në informata se si 16 komunat i përmbushin detyrimet e riprogramuara dhe aktuale, cilat janë ato komuna që nuk i përmbushin këto detyrime dhe sa është shuma e përgjithshme e borxhit aktual të secilës prej komunave individualisht.⁴⁴ Përveç kësaj, sipas të njëjtit parim, nuk është e mundur të gjesh se si Drejtoria Tatimore zbatoi Planin e Menaxhimit të Borxhit Tatimor dhe forcimin e masave të grumbullimit 2017-2021, në vitin 2017.⁴⁵

Paradoksalisht, shumica e qeverisjeve lokale, të cilave iu është zgjatur afati që të miratojnë planet e racionalizimit të punonjësve deri në prill 2018, japin informacione lidhur me shlyerjen e detyrimeve të kontraktura. Përkatesisht, siç përshkruhet në pjesën e mëparshme, Plevla, Berane dhe Cetina ofruan informata se si (nuk i shlyejnë) detyrimet tatimore aktuale dhe të riprogramuara, si rrjedh dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve në këto komuna, apo nëse ata miratuan një plan për të racionalizuar numrin e të punësuarve.

ÇFARË MË TEJ?

Qasja pasive dhe jotransparente e Qeverisë në raportimin e borxhit tatimor të vetëqeverisjeve lokale u forcua më tej me futjen e sekretit tatimor në Ligjin për Qasje të Lirë në Informata. Futja e sekretit tatimor, si bazë për refuzimin e qasjes në informata, po minon një nga objektivat kryesore të Programit të Menaxhimit të Financave Publike - raportimin transparent financiar. Përveç kësaj, ajo pamundëson «monitorimin dhe raportimin më cilësorë të borxhit publik»,⁴⁶ dhe në fund të fundit, parandalon kontrollin mbi borxhin publik, reduktimi i të cilit është proklamuar si një objektiv strategjik afatgjatë.

Borxhi tatimor i komunave dhe numri i të punësuarve në nivel lokal, janë informata për publikimin e të cilave ka një interes publik të theksuar, pasi bëhet fjalë për para publike.⁴⁷

44 / Drejtoria Tatimore ka deklaruar si sekret tatimor këto informata: Informacionin mbi përmbushjen e detyrimeve tatimore të riprogramuara dhe të reja të 16 Komunave, në bazë të kontratës së nënshkruar nga ana e komunave me Ministrinë e Financave, në vitin 2015, për periudhën nga 2015 deri me 27. 9. 2017; vendimi i administratës tatimore 03 / 1-17995 / 2-17, datë 12 tetor 2017; Planin për administrimin e borxhit tatimor dhe forcimi i faturimit për periudhën 2017-2021, Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-4983 / 2-18 të datës 15 mars 2018; Një kopje e Drejtorisë Tatimore për përmbushjen e borxhit tatimor të riprogramuar të Komunave, sipas qeverisjeve vendore, që nga 28 shkurt 2018; Informacioni për komunat që nuk paguajnë detyrimet aktuale dhe të riprogramuara, si dhe shuma e përgjithshme e borxheve të tyre aktuale dhe të riprogramuara, duke përfunduar me 28 shkurt 2018; Vendimi Nr 03 / 1-4291 / 2-18; Planet e racionalizimit të numrit të të punësuarve, si dhe dinamikën e shlyerjes së detyrimeve tatimore të prapambetura në organet, shërbimet publike, institucionet publike dhe ndërmarrjeve të komunës Berane, Plevle, Ulqin dhe Cetinës, në bazë të përfundimit nga takimi i përfaqësuesve të Ministrisë së Financave, Komunave dhe ndërmarrjeve lokale, të mbajtur më 15 shkurt 2018 03 / 1-8477 / 2-18, 7 maj 2018.

45 / Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-4983 / 2-18 të datës 15 mars 2018.

46 / Qëllimi i Programit të Reformës së Menaxhimit të Financave Publike 2016-2020, i disponueshëm në: <https://goo.gl/ryWBFd>, i qasur më 25 qershor 2018.

47 / Neni 17 i Ligjit për Qasje të Lirë në Informata ("Fleta Zyrtare e Malit të Zi" nr. 044/12 e datës 9 gusht 2012, 030/17 të datës 9 maj 2017) rregullon interesin mbizotërues publik.

Fakti që interesi publik mbizotërues është thelbësor në këtë rast, konfirmohet edhe nga Urdhëresa e Parlamentit Evropian 1049/2001, e cila thekson se qasja në dokumente në lidhje me afarizmin dhe interesin afarist të personave juridik ose fizik, nuk duhet të kufizohet kur ekziston një interes publik mbizotërues.⁴⁸ Drejtoria Tatimore publikon listën e zezë të tatimpaguesve çdo tremujor, në përputhje me Rregulloren për Kushtet dhe Kriteret për Publikimin e Listës së Debitorëve Tatimorë.⁴⁹ Në listën e fundit të tillë ekziston edhe një kompani lokale që ka riprogramuar borxhin e saj, SHPK «Pastrimi» Herceg Novi, kështu që nuk është e qartë pse Drejtoria Tatimore nuk publikon listën e atyre debitorëve që kanë rënë dakord për riprogramimin e borxheve tatimore në 2015.⁵⁰

Fakti që Programi dhe Strategjia e Reformës së Administratës Publike nuk adreson futjen e sekreteve tatimore, tregon mungesën e shqyrtimit sistematik të këtij problemi. Nga ana tjetër, pasaportat e treguesve, të krijuar në qershor 2018, dy vjet pas fillimit të aplikimit të Programit, nuk parashikojnë monitorimin e të ardhurave bazuar në riprogramimin e borxhit tatimor.

Mekanizmat e mëparshëm të Qeverisë nuk janë treguar efektive në përcjelljen e riprogramimit të borxhit tatimor. Zbatimi i kontratës është pjesa më e dobët në pjesën që i referohet racionalizimit të numrit të të punësuarve, si shkaku kryesor i shpenzimeve të larta publike në nivelin lokal. Kjo na çon në përfundimin se një nga qëllimet kryesore të riprogramimit të borxhit tatimor të komunave, i cili supozohej të kontribuonte në qëndrueshmërinë e shpenzimeve publike, më së paku është arritur.

48 / Urdhëresa e Parlamentit Evropian 1049/2001; Neni 4, i disponueshëm në: <https://goo.gl/2g8xHF>, i qasur më 12 qershor 2018.

49 / "Fleta Zyrtare e Malit të Zi", Nr. 56/12 e datës 9 nëntor 2012

50 / Lista e zezë e tatimpaguesve, e publikuar më 7 maj 2018, në dispozicion në: <https://goo.gl/gctkjQ>, i qasur më 15 qershor 2018.

REKOMANDIME:

1	Drejtoria tatimore, sipas listës së zezë tremujore të debitorëve tatimorë, duhet të përpilojë dhe të publikojë në bazë tremujore listën e zezë të debitorëve tatimorë të cilët kanë riprogramuar detyrimet e veta me kontratat nga viti 2015.
2	Drejtoria kompetente e Ministrisë së Financave duhet të përpilojë dhe publikojë në mënyrë proaktive informacion të plotë mbi zbatimin e kontratës së riprogramimit të borxhit tatimor, duke përfshirë përmbushjen e detyrimeve që lidhen me reduktimin e numrit të punonjësve.
3	Pasaportat e treguesve duhet të përmbajnë një metodë të qartë për grumbullimin dhe paraqitjen e të dhënave, të cilat saktësisht, në periudha të paracaktuara kohore, tregojnë përqindjen e riprogramimit të borxhit tatimor të mbledhur për secilin debitor veç e veç, por gjithashtu të tregojnë përmbushjen e detyrimeve që nuk kanë një pasqyrë financiare.
4	Vetëqeverisjet lokale duhet me iniciativën e tyre ta informojnë publikun për shlyerjen e detyrimeve të kontraktura, duke publikuar në faqet e tyre raporte gjysëmvetore për zbatimin e detyrimeve.
5	Në Ligjin për Qasjen e Lirë në Informata duhet, ndër të tjera, të fshihet sekreti tatimor si bazë për kufizimin e qasjes në informata, veçanërisht nëse kjo është çështje me interes të përgjithshëm publik.

BURIMET:

- Mali i Zi: Deklarata përmbyllëse e Misionit për konsultime për vitin 2018, në lidhje me nenin IV, Fondi Monetar Ndërkombëtar, në dispozicion në: <https://goo.gl/CfRJBP> (qasje: 4 qershor 2018)
- Institucioni Shtetëror i Auditimit, Raporti i Auditimit mbi llogaritë buxhetore të Cetinës për vitin 2013, në dispozicion në: <https://goo.gl/tg62cD> (qasje: 5. qershor 2018)
- Institucioni Shtetëror i Auditimit, Raporti për llogarinë përfundimtare të Buxhetit të Budvës për vitin 2014, në dispozicion në: <https://goo.gl/GzkMWH> (qasja: 5 qershor 2018)
- Raporti vjetor mbi zbatimin e Planit të Veprimit për zbatimin e programit të reformës së menaxhimit të financave publike 2016-2020, për periudhën janar - dhjetor 2017, në dispozicion në <https://goo.gl/li7bKA> (qasja në 4 qershor 2018)
- Informacioni mbi zbatimin e detyrimeve të përcaktuara nga marrëveshjet mbi shtyrjen

e borxhit tatimor të komunave dhe nga marrëveshjet për rregullimin e marrëdhënieve të ndërsjella midis Shtetit dhe komunave, në bazë të borxhit të kredisë me garanci shtetërore, të miratuar në seancën 167 të Qeverisë së Malit të Zi, (28. 7. 2016); në dispozicion në: http://www.gov.me/sjednice_vlade/167, (qasja: 6 qershor 2018)

- Raporti për zbatimin e Planit të riorganizimit të brendshëm të sektorit publik 2013 – 2017, i disponueshëm në: <http://www.mju.gov.me/biblioteka/izvjestaji>, (qasje: 3.qershor 2018)
- Raporti për zbatimin e Programit të reformës së menaxhimit të financave publike 2016-2020, nga v. 2016, në dispozicion në: <https://goo.gl/85Y2sv> (qasja: 3 qershor 2018)
- Milena Millosheviq dhe Aleksandra Vaviq «Le të flasim për efektet ... apo boshllëqet në raportimin mbi reformën e administratës publike», Instituti Alternativa, maj 2018, <https://goo.gl/8y6zAV> (qasje: 18 qershor 2018)
- Përgjigja e Ministrisë së Financave ndaj kërkesës së IA, 011-173 / 2, qershor 2016
- Përgjigja e Ministrisë së Financave ndaj kërkesës të Institutit Alternativa, 01-6-126/2, datë 11 qershor 2018
- Plani i riorganizimit të brendshëm të sektorit publik 2013-2017, Qeveria e Malit të Zi, korrik 2013, në dispozicion në: <https://goo.gl/HnUoyh> (qasja: 3 qershor 2018)
- Drejtoria Tatimore, Lista e Zezë e tatimpaguesve përditësuar, maj 2018, në dispozicion në: <https://goo.gl/nbPFDF> (qasja: 15 qershor 2018)
- Propozimi i Planit të Veprimit 2018-2020 për zbatimin e Strategjisë për Reformën e Administratës Publike në Mal të Zi për periudhën 2016-2020, Qeveria e Malit të Zi, në dispozicion në: http://www.gov.me/sjednice_vlade_2016/57 (qasja: 10 qershor 2018)
- Programi i Reformës së Menaxhimit të Financave Publike, Qeveria e Malit të Zi, në dispozicion në: http://www.mif.gov.me/biblioteka/strateska_dokumenta (qasja: 4 qershor 2018)
- «Sekreti tatimor: Pse nuk tregohet se si komunat shlyejnë borxhin?», në dispozicion në: <http://www.vijesti.me/tv/poreska-tajna-zasto-se-krije-kako-opstine-vracaju-dug-991257> (qasje: 6 qershor 2018)
- Programi i Reformës Ekonomike për Malin e Zi 2018-2020. në dispozicion në: <https://goo.gl/eT3ykY> (qasja: 8 qershor 2018)
- Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-17995 / 2-17, datë 12 Tetor 2017
- Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-4983 / 2-18 të datës 15 mars 2018
- Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-4291 / 2-18 të datës 22 mars 2017
- Vendimi i Drejtorisë Tatimore nr. 03 / 1-4983 / 2-18 të datës 15 mars 2018

- Vendimi i Ministrisë së Financave nr: 011-137 / 2, datë 16 maj 2017.
- Vendimi i Drejtorisë Tatimore: 03 / 7-6517 / 2-18 të datës 3 prill 2018
- Vendimi i Komunës së Plevlës nr. 032-517 / 2018-2, datë 18 maj 2018.
- Vendimi i Komunës së Beranës, nr: 06-401-367 / 1, nga data 31 maj 2018
- Kumtesa e Drejtorisë Tatimore: «U zhvillu një takim me përfaqësues të komunave dhe ndërmarrjeve lokale - zgjidhje e domosdoshme për çështjen e borxhit tatimor», në dispozicion në: <https://goo.gl/qPPi6q> (qasje: 4 qershor 2018)
- Strategjia e Reformës së Administratës Publike për periudhën 2016-2020. Qeveria e Malit të Zi, e disponueshme në: <https://goo.gl/9uWdgT>, (qasur më 4 qershor 2018)
- Urdhëresa e Parlamentit Evropian 1049/2001; në dispozicion në: <https://goo.gl/pAJGFw> (qasja: 12 qershor 2018)
- Kontratat për riprogramimin e borxhit tatimor, të disponueshme në: <http://www.mojgrad.me/vijesti/452/Ugovori-o-poreskom-reprogramu-duga-opština> (qasje: 3. jun 2018)
- Ligji për Vetëqeverisjen Lokale («Fleta Zyrtare e Malit të Zi» nr. 002/18 e datës 10 janar 2018)
- Ligji për Qasjen e Lirë në Informata (Fleta Zyrtare e Malit të Zi nr. 044/12 e datës 9 gusht 2012, 030/17 e datës 9 maj 2017)
- Ligji për Administratën Tatimore («Fleta Zyrtare e Republikës së Malit të Zi», Nr. 065/01 e datës 31 dhjetor 2001, 080/04 e datës 29 dhjetor 2004, 029/05 e datës 9 maj 2005, «Fleta Zyrtare e Malit të Zi», nr. 073/10 të 10 dhjetorit 2010, 020/11 të datës 15 prill 2011, 028/12 të datës 5 qershor 2012, 008/15 të datës 27 shkurt 2015, 047/17 të 19.7.2017)
- Ligji për Shlyerjen e Kërkesave Tatimore («Fleta Zyrtare e Malit të Zi», nr. 83/2016 «e datës 31 dhjetor 2016)

INTERVISTA:

- Intervista e zhvilluar me ndihmës-drejtorin e Drejtorisë Tatimore, Danilo Jovanović, në ambientet e Drejtorisë Tatimore, më 28 shkurt 2018, në orën 14.
- Intervista e kryer me Sekretarin për Financat dhe Zhvillimin e Sipërmarrjes të Komunës së Cetinës, Zoran Jovičević, në ambientet e Komunës së Cetinës, më 13 mars 2018, në orën 10.
- Intervistë me kryetarin e Komunës Kollashin, Zhelko Vuksanović dhe sekretarin për financa dhe administratën e përgjithshme, Goran Rakočević, në ambientet e Komunës Kollashin, më 14 mars 2018, në ora 12h.

Aneksi 1: Pasqyra e detyrimeve kryesore të komunave sipas kontratave të riprogramimit të borxhit
tatimor, nënshkruar me Ministrinë e Financave
(Burimi: kontrata individuale të disponueshme në portalin Moj grad)

Komuna	Detyrimet financiare të	Detyrimet jofinanciare të kontraktuara
Andrijevisa	367,686.78 euros	- Plani për racionalizimin e numrit të të punësuarve në Ndërmarrjen Komunale Banesore Andrijeviçe, - Pëlqimi nga Komuna dhe Ministria e Financave për punësim të ri në Ndërmarrjen Komunale Banesore Andrijeviçe
Tivar	6.321.325,80 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Berane	9.468.381,01 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Bijello Pole	8.767.387,92 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Budva	8.302.840,23 euros	- Plani për racionalizimin e numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri
Cetinë	8.855.867,58 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Danilovgrad	3,989,248.41 euros	- Staff reduction plan - Approval from the Ministry of Finance for further hiring - Semi-annual reports on staff cuts
Kollashin	2.784.522,41 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Mojkovac	817.925,22 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Nikshiq	17.705.863,65 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve

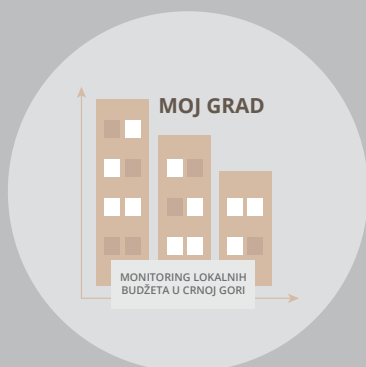
Komuna	Detyrimet financiare të	Detyrimet jofinanciare të kontraktuara
Plavë	3.088.595,56 euros	- Staff reduction plan - Approval from the Ministry of Finance for further hiring - Semi-annual reports on staff cuts
Plevla	10.829.409,80 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Rozhajë	1.391.270,37 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Shavnik	594.134,95 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Ulqin	5.939.108,14 euros	- dinamika e zvogëlimit të numrit të të punësuarve - Pëlqimi i Ministrisë së Financave për punësim të ri - Raportet gjysmëvjetore të zvogëlimit të punonjësve
Zhablak	808.626,93 euros	- që NP "Shërbimet komunale dhe Ujësjetësi" të miratoi Planin për racionalizimin e numrit të punonjësve - pëlqimi i Ministrisë së Financave dhe i Komunës për punësim të ri në Ndërmarrjen Publike "Shërbimet komunale dhe Ujësjetësi"

PËR INSTITUTIN ALTERNATIVA

Ky institut vepron si Think Tank, përkatësisht si një qendër kërkimore dhe në punën e vet merret me qeverisjen e mirë, transparencën dhe llogaridhënien. Fushat në të cilat IA punon dhe vepron janë të strukturuar brenda këtyre programeve: administrata publike, financat e përgjegjshme publike, programi parlamentar, siguria dhe mbrojtja. Në kuadër të këtyre programeve merret edhe me monitorimin e procesit të negociatave për anëtarësimin në BE, duke marrë pjesë aktive në grupet punuese për kapitujt 23 dhe 32. Aktivitet i veçantë i kësaj organizate është Shkolla e Politikave Publike që organizohet prej vitit 2012. IA është licencuar nga Ministria e Shkencës, në vitin 2013 si një institut për kërkime shkencore.

Projekti "Shoqëria Civile për Qeverisje të Mirë: Shërbim dhe Meritë!" financohet nga Bashkimi Evropian, në kuadër të programit mbështetës për zhvillimin e shoqërisë civile dhe Fondit Ballkanik për Demokraci (FBD), një projekt i Fondit Gjerman Marshall (FGM). Projekti implementohet nga Instituti Alternativa, Bonum, Natura, Horizonti I Ri dhe Qendra për Gazetari Hulumtuese. Qëllimi i këtij projekti është përmirësimi i praktikës së qeverisjes së mirë në Mal të Zi.

www.institut-alternativa.org

www.mojgrad.me

www.mojnovac.me